

Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
DOAMNA ELEANOR SHARPSTON
prezentate la 22 ianuarie 2020¹

Cauza C-634/18

**Prokuratura Rejonowa w Słupsku
împotriva
JI**

[cerere de decizie preliminară formulată de Sąd Rejonowy w Słupsku (Polonia)]

„Cerere de decizie preliminară – Cooperare judiciară în materie penală – Decizia-cadru 2004/757/JAI – Dispoziții minime privind elementele constitutive ale infracțiunilor și sancțiunile aplicabile în domeniul traficului ilicit de droguri – Domeniu de aplicare – Articolul 2 alineatul (1) litera (c) și articolul 4 alineatul (2) litera (a) – Consumul personal – Cantități mari de droguri – Principiul legalității infracțiunilor și pedepselor”

1. *Nullum crimen nulla poena sine lege scripta, praevia, certa et stricta*. Termenii acestui adagiu, care exprimă o regulă clară și un principiu fundamental, conform căruia atât infracțiunea, cât și pedeapsa trebuie să fie stabilite prin lege, continuă să fie supuși interpretării².

2. În prezenta cauză, Sąd Rejonowy w Słupsku – XIV Wydział Karny [Tribunalul Districtual Słupsk (Secția a XIV-a penală), Polonia] solicită orientări cu privire la interpretarea Deciziei-cadru 2004/757/JAI a Consiliului din 25 octombrie 2004 de stabilire a dispozițiilor minime privind elementele constitutive ale infracțiunilor și sancțiunile aplicabile în domeniul traficului ilicit de droguri³. În esență, instanța de trimitere solicită să se stabilească dacă o situație reglementată de legislația națională, în care noțiunea de „cantități mari de droguri” care determină încadrarea în forma agravată a infracțiunii prevăzute la articolul 4 alineatul (2) litera (a) din Decizia-cadru 2004/757 nu este definită de legislația națională, ci de instanțele naționale de la caz la caz, este compatibilă cu decizia-cadru respectivă și cu principiul legalității infracțiunilor și pedepselor. Pentru a răspunde la această întrebare, Curtea va trebui să analizeze, în primul rând, chestiunea dacă este competentă să răspundă la întrebările preliminare în cauze referitoare la deținerea de droguri pentru consumul personal, situație exceptată din domeniul de aplicare al deciziei-cadru în temeiul articolului 2 alineatul (2) din aceasta, precum și aspectul dacă este aplicabilă în cauză Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”) ⁴.

1 Limba originală: engleza.

2 A se vedea de exemplu Concluziile noastre prezentate în cauza IK (Executarea unei pedepse complementare) (C-551/18 PPU, EU:C:2018:890). A se vedea de asemenea Concluziile prezentate de stimatul și regretatul nostru coleg domnul avocat general Yves Bot în cauza M.A.S. și M.B. (C-42/17, EU:C:2017:564, punctul 74), prin care s-a reamintit că principiul legalității infracțiunilor și pedepselor constituie unul dintre principiile esențiale ale dreptului penal modern, evidențiat în special de penalistul italian Cesare Beccaria, care a făcut referire în celebrul său tratat *Despre infracțiuni și pedepse* (1764) la lucrările lui Montesquieu (*Despre spiritul legilor*, cartea XI, capitolul VI, Constituția Angliei, 1748).

3 JO 2004, L 335, p. 8, Ediție specială, 19/vol. 7, p. 66.

4 JO 2007, C 303, p. 1.

Cadrul juridic

Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale

3. Articolul 7 alineatul (1) din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950 (denumită în continuare „CEDO”), prevede că „[n]imeni nu poate fi condamnat pentru o acțiune sau o omisiune care, în momentul săvârșirii, nu constituia o infracțiune potrivit dreptului național sau internațional. De asemenea, nu se poate aplica o pedeapsă mai severă decât aceea aplicabilă în momentul săvârșirii infracțiunii”.

Dreptul Uniunii

Tratatul privind Uniunea Europeană

4. Articolul 31 alineatul (1) litera (e) din Tratatul privind Uniunea Europeană, în versiunea aplicabilă la momentul adoptării Deciziei-cadru 2004/757, prevede că acțiunea comună privind cooperarea judiciară în materie penală include „adoptarea progresivă a măsurilor de instituire a unor norme minimale referitoare la elementele constitutive ale infracțiunilor și la sancțiunile aplicabile în domeniul crimei organizate, al terorismului și al traficului de droguri”. Articolul 34 alineatul (2) litera (b) oferă Consiliului, hotărând în unanimitate la inițiativa oricărui stat membru sau a Comisiei Europene, competența de a adopta decizii-cadru „în scopul armonizării actelor cu putere de lege și a normelor administrative ale statelor membre. Deciziile-cadru obligă statele membre în ceea ce privește rezultatul urmărit, lăsând autorităților naționale competența în ceea ce privește forma și mijloacele. Ele nu pot avea efect direct”.

Carta

5. Articolul 49 din cartă dezvoltă prevederile articolului 7 alineatul (1) din CEDO. Acesta prevede următoarele:

„(1) Nimeni nu poate fi condamnat pentru o acțiune sau omisiune care, în momentul săvârșirii, nu constituia infracțiune potrivit dreptului intern sau dreptului internațional. De asemenea, nu se poate aplica o pedeapsă mai mare decât cea aplicabilă la momentul săvârșirii infracțiunii. În cazul în care, ulterior săvârșirii infracțiunii, legea prevede o pedeapsă mai ușoară, se aplică aceasta din urmă.

(2) Prezentul articol nu aduce atingere judecării și pedepsirii unei persoane care s-a făcut vinovată de o acțiune sau omisiune care, în momentul săvârșirii, era incriminată pe baza principiilor generale recunoscute de comunitatea națiunilor.

[...]”

6. În conformitate cu prevederile articolului 51 alineatul (1) din aceasta, dispozițiile prezentei carte „se adresează instituțiilor, organelor, oficiilor și agențiilor Uniunii [...] precum și statelor membre numai în cazul în care acestea pun în aplicare dreptul Uniunii”. Articolul 52 alineatul (3) prevede că, „[î]n măsura în care prezenta cartă conține drepturi ce corespund unor drepturi garantate prin [CEDO], înțelesul și întinderea lor sunt aceleași ca și cele prevăzute de [CEDO] [...]”.

Decizia-cadru 2004/757

7. Următoarele afirmații se regăsesc în considerentele Deciziei-cadru 2004/757. „Traficul ilicit de droguri reprezintă o amenințare pentru sănătatea, siguranța și calitatea vieții cetățenilor Uniunii Europene, cât și pentru economia legală, stabilitatea și siguranța statelor membre”⁵. „Este necesar să se adopte norme minime privind elementele constitutive ale infracțiunilor de trafic ilicit de droguri și de precursori care vor permite o abordare comună la nivelul Uniunii Europene în domeniul combaterii acestui trafic”⁶. Acțiunea Uniunii Europene ar trebui să se concentreze „asupra celor mai grave infracțiuni în materie de droguri”, iar „[e]xcluderea anumitor tipuri de comportament privind consumul personal din domeniul de aplicare al [Deciziei-cadru 2004/757] nu reprezintă o orientare a Consiliului cu privire la modul în care statele membre trebuie să trateze aceste situații în legislația internă”⁷. „Sancțiunile stabilite de statele membre ar trebui să fie efective, proporționale și disuasive și să includă pedepse privative de libertate. Pentru a stabili nivelul sancțiunilor, ar trebui avute în vedere elemente concrete, cum ar fi cantitățile și tipul de droguri traficate, dar și situația în care infracțiunea a fost săvârșită în cadrul unei organizații criminale”⁸. „Eficacitatea eforturilor depuse pentru a combate traficul ilicit de droguri depinde în mod esențial de armonizarea măsurilor naționale de punere în aplicare a prezentei decizii-cadru”⁹.

8. Articolul 2 prevede că:

„(1) Fiecare stat membru ia măsurile necesare pentru a garanta că următoarele fapte intenționate sunt pedepsite atunci când sunt săvârșite fără drept:

- (a) producerea, fabricarea, extragerea, prepararea, oferirea, comercializarea, distribuirea, vânzarea, livrarea în orice condiții, intermedierea, expedierea, expedierea în regim de tranzit, transportul, importul sau exportul de droguri;
- (b) cultivarea macului opiaceu, a arbustului de coca sau a canabisului;
- (c) deținerea sau achiziția de droguri în vederea desfășurării uneia dintre activitățile menționate la litera (a);
- (d) producerea, transportul sau distribuirea precursorilor, cunoscând faptul că aceștia urmează a fi utilizați la sau pentru producerea sau fabricarea ilicită de droguri.

(2) Faptele menționate la alineatul (1) nu sunt incluse în domeniul de aplicare al prezentei decizii-cadru în cazul în care sunt săvârșite exclusiv pentru consumul personal al autorilor acestora, astfel cum este definit de legislația internă.”

9. Articolul 4 prevede următoarele:

„(1) Fiecare stat membru ia măsurile necesare pentru ca infracțiunile prevăzute la articolele 2 și 3 să fie pasibile de sancțiuni penale efective, proporționale și disuasive.

Fiecare stat membru ia măsurile necesare pentru ca infracțiunile prevăzute la articolul 2 să fie pasibile de sancțiuni penale privative de libertate având o durată maximă de cel puțin unu până la trei ani.

5 Considerentul (1).

6 Considerentul (3).

7 Considerentul (4).

8 Considerentul (5).

9 Considerentul (9).

(2) Fiecare stat membru ia măsurile necesare pentru ca infracțiunile menționate la articolul 2 alineatul (1) literele (a), (b) și (c) să fie pasibile de sancțiuni penale privative de libertate având o durată maximă de cel puțin cinci până la zece ani, în situațiile următoare:

(a) infracțiunea implică cantități mari de droguri;

[...]"

Dreptul național

10. Articolul 62 din Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii (Legea din 29 iulie 2005 privind combaterea dependenței de droguri, denumită în continuare „Legea privind combaterea dependenței de droguri”) prevede:

„1. Persoana care deține stupefiante sau substanțe psihotrope, cu încălcarea dispozițiilor legale, se pedepsește cu o pedeapsă privativă de libertate de până la 3 ani.

2. În cazul în care obiectul infracțiunii prevăzute la alineatul 1 este constituit de o cantitate considerabilă de stupefiante sau de substanțe psihotrope, autorul infracțiunii se pedepsește cu pedeapsă privativă de libertate de la 1 la 10 ani.”

Situația de fapt, procedura și întrebările preliminare

11. Prokuratura Rejonowa w Słupsku (Parchetul Districtului Słupsk, Polonia, denumit în continuare „Prokuratura”) l-a trimis în judecată pe JI, printre altele, pentru deținerea: (i) la 7 noiembrie 2016, a unei cantități considerabile de substanță psihotropă sub forma amfetaminei, în greutate totală netă de 10,73 grame, precum și de stupefiante sub forma marijuanei, în greutate totală de 16,07 grame, fiind săvârșită astfel infracțiunea prevăzută la articolul 62 alineatul 2 din Legea privind combaterea dependenței de droguri; și (ii) la 28 noiembrie 2016, a unor stupefiante sub forma marijuanei, în greutate netă de 2 grame, precum și a unei substanțe psihotrope sub forma amfetaminei, în greutate netă de 0,49 grame, fiind săvârșită astfel infracțiunea prevăzută la articolul 62 alineatul 1 din legea respectivă.

12. Este cert că JI deținea respectivele droguri pentru consumul personal. În timpul procedurilor penale care au urmat săvârșirii faptelor, JI a pledat vinovat pentru toate infracțiunile de care a fost acuzat.

13. Sąd Rejonowy w Słupsku – XIV Wydział Karny [Tribunalul Districtual Słupsk (Secția a XIV-a penală)] observă că Decizia 2004/757 nu definește noțiunea „cantități mari de droguri”. Nici dreptul național nu definește noțiunea „cantitate considerabilă” de droguri, utilizată la articolul 62 alineatul 2 din Legea privind combaterea dependenței de droguri. Instanța de trimitere arată că jurisprudența a încercat să acopere această lacună prin stabilirea unui ansamblu de criterii destinate să determine dacă o cantitate de droguri este „considerabilă”, „neglijabilă” sau „normală”. Aceste criterii sunt greutatea (grame, kilograme, tone, număr de doze), categoria de stupefiant (împărțirea drogurilor în „tari” sau „ușoare”) și scopul utilizării (scopuri comerciale, consum personal). Cu toate acestea, noțiunea „cantitate considerabilă” de droguri rămâne vagă și este definită în mod diferit de diferitele instanțe naționale. Instanța de trimitere furnizează mai multe exemple de interpretare divergentă a acestei noțiuni în jurisprudența națională¹⁰.

¹⁰ A se vedea mai jos punctul 76 și notele de subsol 45 și 46.

14. Pe această bază, instanța de trimitere exprimă îndoieli cu privire la compatibilitatea acestei jurisprudențe cu principiul legalității infracțiunilor și pedepselor consacrat la articolul 7 din CEDO. Aceasta arată de asemenea că împrejurarea că noțiunea „cantități mari de droguri” nu este definită la nivelul Uniunii, ci este lăsată la puterea de apreciere a statelor membre ar putea conduce la tratarea în mod diferit a cetățenilor Uniunii în funcție de statul membru de reședință.

15. Instanța de trimitere menționează că aceste întrebări au fost deja abordate de Trybunał Konstytucyjny (Curtea Constituțională, Polonia), care a statuat prin hotărârea din 14 februarie 2012 că articolul 62 alineatul 2 din Legea privind combaterea dependenței de droguri este, în ceea ce privește infracțiunile care au ca obiect o „cantitate considerabilă” dintr-o substanță, compatibil cu Constituția poloneză.

16. În acest context, instanța de trimitere solicită Curții să se pronunțe cu privire la următoarele întrebări:

- „1) Norma de drept al Uniunii cuprinsă la articolul 4 alineatul (2) litera (a) coroborat cu articolul 2 alineatul (1) litera (c) din [Decizia-cadru 2004/757] trebuie interpretată în sensul că nu se opune ca noțiunea «cantitate considerabilă de droguri» să fie interpretată de la caz la caz în cadrul aprecierii individuale a instanței naționale și că această apreciere nu implică aplicarea vreunui criteriu obiectiv, în special că nu este necesar să se constate că autorul infracțiunii deține droguri în vederea săvârșirii unei activități în sensul articolului 4 alineatul (2) litera (a) din această decizie-cadru, și anume producerea, oferirea, comercializarea, distribuirea, vânzarea, livrarea în orice condiții?
- 2) În măsura în care [Legea privind combaterea dependenței de droguri] nu conține o formulare precisă în privința cantității considerabile de droguri, iar interpretarea acestei chestiuni este lăsată la aprecierea instanței care decide într-o anumită cauză în cadrul exercitării puterii sale discreționare, măsurile de protecție jurisdicțională pentru asigurarea eficacității și a efectivității normelor de drept al Uniunii cuprinse în [Decizia-cadru 2004/757], în special la articolul 4 alineatul (2) litera (a) coroborat cu articolul 2 alineatul (1) litera (c) din această [decizie-cadru], sunt suficiente pentru a garanta cetățenilor polonezi o protecție efectivă rezultată din normele de drept al Uniunii care stabilesc dispozițiile minime privind elementele constitutive ale infracțiunilor și pedepsele în materia traficului ilicit de droguri?
- 3) Norma de drept național cuprinsă la articolul 62 alineatul 2 din [Legea privind combaterea dependenței de droguri] este compatibilă cu dreptul Uniunii, în special cu norma cuprinsă la articolul 4 alineatul (2) litera (a) coroborat cu articolul 2 alineatul (1) litera (c) din [Decizia-cadru 2004/757], și, în caz afirmativ, interpretarea dată de instanțele poloneze noțiunii de cantitate considerabilă de substanțe psihotrope și stupefiante nu se opune normelor de drept al Uniunii potrivit cărora autorul infracțiunii de deținere a unor cantități mari de droguri în scopul săvârșirii infracțiunilor menționate la articolul 2 alineatul (1) litera (c) din [Decizia-cadru 2004/757] face obiectul unei răspunderi penale mai severe?
- 4) Articolul 62 alineatul 2 din [Legea privind combaterea dependenței de droguri], care prevede o răspundere penală mai severă pentru infracțiunea de deținere a unei cantități considerabile de substanțe psihotrope și stupefiante, astfel cum este interpretată de instanțele poloneze, nu se opune principiului egalității și al interzicerii discriminării (articolul 14 [din CEDO], articolele 20 și 21 [din cartă] coroborate cu articolul 6 alineatul (1) [din Tratatul privind Uniunea Europeană])?”

17. Prokuratura, guvernele ceh, neerlandez, polonez, spaniol și suedez, precum și Comisia au depus observații scrise. În ședința din 2 octombrie 2019, Prokuratura, guvernele polonez, spaniol și suedez, precum și Comisia au prezentat observații orale.

Aprecieri

Cu privire la competența Curții

18. Conform opiniei exprimate de Prokuratura, Curtea nu este competentă să răspundă la întrebările preliminare adresate de instanța de trimitere, întrucât acestea se referă la interpretarea dreptului național, și anume articolul 62 alineatul 2 din Legea privind combaterea dependenței de droguri, și la compatibilitatea acestei dispoziții cu Decizia-cadru 2004/757.

19. În această privință, conform unei jurisprudențe constante, Curtea nu este competentă, în temeiul articolului 267 TFUE, să se pronunțe cu titlu preliminar cu privire la interpretarea normelor de drept intern. Competența Curții este limitată numai la examinarea dispozițiilor din dreptul Uniunii¹¹. Aceasta poate însă să furnizeze instanței naționale toate elementele de interpretare proprii dreptului Uniunii care ar putea fi utile pentru aprecierea efectelor dispozițiilor de drept intern. În plus, nimic nu împiedică reformularea întrebărilor de către Curte pentru a fi furnizată instanței naționale o interpretare a unor dispoziții de drept al Uniunii care să fie utilă pentru soluționarea litigiului cu care a fost sesizată¹².

20. În speță, întrebările adresate privesc interpretarea articolului 2 alineatul (1) litera (c) și a articolului 4 alineatul (2) litera (a) din Decizia-cadru 2004/757. Trebuie de asemenea să se interpreteze articolul 2 alineatul (2) din aceasta pentru a stabili dacă prezenta cauză intră sub incidența dreptului Uniunii. Prin urmare, întrebările adresate sunt, la prima vedere, admisibile.

21. Comisia arată că prezenta cauză nu intră în domeniul de aplicare al Deciziei-cadru 2004/757. Din situația de fapt, astfel cum a fost prezentată de instanța de trimitere, reiese că JI deținea droguri pentru consum personal. Articolul 2 alineatul (2) exceptează astfel de acțiuni din domeniul de aplicare al Deciziei-cadru 2004/757.

22. În cadrul ședinței, Prokuratura, precum și guvernele polonez, spaniol și suedez au fost de acord cu susținerile Comisiei.

23. Desigur, din modul de redactare a articolului 2 alineatul (2) rezultă că deținerea de droguri pentru consumul personal al unei persoane nu intră în domeniul de aplicare al Deciziei-cadru 2004/757 și că dreptul național este cel care reglementează (și pedepsește) un astfel de comportament. Totuși, astfel cum se explică în considerentul (4) al deciziei-cadru, excluderea anumitor tipuri de comportamente care implică un consum personal din domeniul de aplicare al deciziei-cadru nu reprezintă o orientare a Consiliului cu privire la modul în care statele membre trebuie să trateze aceste situații în legislația internă.

24. Astfel, guvernul polonez a explicat în ședință că Legea privind combaterea dependenței de droguri, care a transpus Decizia 2004/757, *nu* face distincție, în scopul incriminării deținerii de droguri, între deținerea pentru consumul personal și deținerea în alte scopuri. Astfel, prin articolul 62 alineatul 1 (deținerea de droguri sancționată cu o pedeapsă privativă de libertate de până la 3 ani) și alineatul 2 (deținerea unei cantități considerabile de droguri sancționată cu o pedeapsă privativă de libertate de la 1 la 10 ani), deținerea de droguri este pedepsită *independent* de obiectul său. Prin această încadrare a deținerii de droguri, articolul 62 din Legea privind combaterea dependenței de droguri depășește domeniul de aplicare al deținerii de droguri în sensul articolului 2 alineatul (1) din decizia-cadru și acoperă, de altfel, și deținerea de droguri pentru consum personal.

¹¹ Hotărârea din 21 iulie 2011, Fuchs și Köhler (C-159/10 și C-160/10, EU:C:2011:508, punctul 30).

¹² Hotărârea din 5 martie 2009, Kattner Stahlbau (C-350/07, EU:C:2009:127, punctele 24 și 25).

25. Informațiile furnizate de guvernul polonez confirmă astfel faptul că legislația națională tratează deținerea de droguri pentru consum personal în același mod ca deținerea de droguri pentru trafic, pedepsită de articolul 2 alineatul (1) litera (c) din Decizia-cadru 2004/757¹³. În plus, conform legislației poloneze, este posibilă încetarea procedurilor penale pentru deținere de droguri pentru consumul personal numai dacă respectiva cantitate de droguri este „neglijabilă”.

26. Conform unei jurisprudențe constante, Curtea s-a declarat în mai multe rânduri competentă să statueze asupra cererilor de decizie preliminară referitoare la dispoziții de drept al Uniunii în cazuri în care faptele din litigiul principal nu intră în mod direct în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii, dar în care aplicabilitatea dispozițiilor acestui drept a fost determinată de legislația națională, care s-a conformat, în soluționarea unor situații pur interne, soluțiilor reținute de dreptul Uniunii¹⁴. Astfel, în asemenea cazuri, există un interes cert al Uniunii ca, pentru evitarea unor viitoare divergențe de interpretare, dispozițiile sau noțiunile preluate din dreptul Uniunii să primească o interpretare uniformă, indiferent care ar fi condițiile în care acestea urmează să fie aplicate¹⁵.

27. Sub rezerva verificării necesare a faptelor de către instanța națională, considerăm că această jurisprudență se aplică în prezenta cauză. Legea privind combaterea dependenței de droguri transpune Decizia-cadru 2004/757 în ordinea juridică națională. Articolul 62 din această lege face aplicabile situațiilor excluse în alte condiții din domeniul de aplicare al deciziei-cadru aceleași soluții reținute de dreptul Uniunii. În mod concret, articolul 62 alineatul 2 din această lege încadrează infracțiunile care implică o „cantitate considerabilă de stupefiante” în categoria infracțiunilor grave. Înțelegem că acest termen constituie transpunerea în dreptul național a noțiunii „cantități mari de droguri” care figurează la articolul 4 alineatul (2) litera (a) din Decizia-cadru 2004/757. Deținerea pentru consumul personal este definită și pedepsită în același mod ca și deținerea care intră în domeniul de aplicare al articolului 2 alineatul (1) litera (c) din decizia-cadru.

28. Elementele constitutive ale acestor infracțiuni sunt definite în decizia-cadru și, în consecință, trebuie să primească o interpretare uniformă, în calitate de noțiuni de drept al Uniunii. Decizia-cadru nu definește noțiunea „cantități mari de droguri”. Prin urmare, Curtea trebuie să furnizeze indicațiile necesare în ceea ce privește conținutul acestei noțiuni pentru a preveni divergențele de interpretare viitoare.

29. De altfel, conform unei jurisprudențe constante a Curții, caracterul obligatoriu al unei decizii-cadru determină în privința autorităților naționale, inclusiv a instanțelor naționale, o obligație de interpretare conformă cu dreptul Uniunii a dreptului național. La aplicarea dreptului intern, aceste instanțe sunt obligate, așadar, în măsura posibilului, să interpreteze dispozițiile acestuia în lumina textului și a finalității deciziei-cadru vizate pentru a atinge rezultatul urmărit de aceasta¹⁶.

30. În cadrul ședinței, guvernul spaniol a susținut că termenul „cantități mari de droguri” de la articolul 4 alineatul (2) litera (a) din decizia-cadru este irelevant atunci când deținerea de droguri este pentru consumul personal. În contextul prezentei proceduri, respingem argumentul invocat. Aceasta deoarece legiuitorul național a ales să trateze deținerea pentru consumul propriu și deținerea în vederea traficului în același mod. Astfel, interpretarea noțiunii „cantități mari de droguri” este pertinentă în ambele situații.

13 A se vedea Convenția Organizației Națiunilor Unite împotriva traficului ilicit de stupefiante și substanțe psihotrope din 20 decembrie 1988 (*Culegerea de tratate a ONU*, vol. 1582, p. 95). Articolul 3 alineatul (2) din aceasta prevede că, „[s]ub rezerva principiilor sale constituționale și a conceptelor fundamentale din sistemul său juridic, fiecare parte adoptă măsurile necesare pentru a conferi caracterul de infracțiune în conformitate cu dreptul său intern, atunci când actul a fost comis intenționat, deținerii și cumpărării de stupefiante și substanțe psihotrope și culturii de stupefiante destinate consumului personal și încălcării dispozițiilor Convenției din 1961, cu modificările ulterioare, sau Convenției din 1971”. Atât Uniunea Europeană, cât și Polonia sunt părți la această convenție.

14 A se vedea în acest sens Hotărârea din 15 noiembrie 2016, *Ullens de Schooten* (C-268/15, EU:C:2016:874, punctul 53 și jurisprudența citată).

15 Hotărârea din 14 martie 2013, *Allianz Hungária Biztosító și alții* (C-32/11, EU:C:2013:160, punctul 20 și jurisprudența citată).

16 Hotărârea din 29 iunie 2017, *Popławski* (C-579/15, EU:C:2017:503, punctul 31).

31. Guvernele spaniol și suedez au susținut că principiile formulate în Hotărârea Ullens de Schooten¹⁷ nu sunt aplicabile în speță, întrucât nu este necesar să se ofere o interpretare uniformă noțiunilor pe care legiuitorul Uniunii nu a dorit să le definească în cadrul unei decizii-cadru. Totuși, principiul conform căruia dreptul Uniunii trebuie interpretat în mod uniform se aplică și interpretării dispozițiilor deciziilor-cadru¹⁸. În cazul în care o dispoziție de drept al Uniunii lasă statelor membre o marjă de apreciere pentru punerea sa în aplicare, o interpretare fermă și uniformă a semnificației respectivei dispoziții a dreptului Uniunii este un element prealabil esențial pentru definirea limitelor acestei marje de apreciere.

32. În orice caz, potrivit unei jurisprudențe constante, în cadrul cooperării dintre Curte și instanțele naționale, instituită prin articolul 267 TFUE, numai instanța națională are competența să aprecieze, luând în considerare particularitățile fiecărei cauze, atât necesitatea unei decizii preliminare pentru a fi în măsură să pronunțe propria hotărâre, cât și relevanța întrebărilor pe care le adresează Curții. În consecință, dacă întrebările adresate de instanțele naționale au ca obiect interpretarea unei prevederi de drept al Uniunii, Curtea este, în principiu, obligată să se pronunțe¹⁹.

33. În aceste condiții, în opinia noastră, Curtea este competentă să răspundă la întrebările adresate.

Cu privire la aplicabilitatea cartei

34. Instanța de trimitere ridică problema interpretării mai multor articole din cartă pentru a stabili dacă situația din dreptul național pe care o descrie este compatibilă cu dreptul Uniunii.

35. În observațiile sale scrise, Comisia exprimă îndoieli cu privire la aspectul aplicabilității cartei în prezenta cauză. În opinia sa, articolul 62 alineatul 2 din Legea privind combaterea dependenței de droguri nu pune în aplicare dreptul Uniunii.

36. Articolul 51 alineatul (1) precizează că dispozițiile cartei se adresează statelor membre numai în cazul în care acestea pun în aplicare dreptul Uniunii.

37. Potrivit unei jurisprudențe constante, „drepturile fundamentale garantate de ordinea juridică a Uniunii au vocația de a fi aplicate în toate situațiile reglementate de dreptul Uniunii, însă nu în afara unor asemenea situații. În această măsură, Curtea a amintit deja că nu poate aprecia, din perspectiva cartei, o reglementare națională care nu se situează în cadrul dreptului Uniunii. În schimb, de îndată ce o asemenea reglementare intră în domeniul de aplicare al acestui drept, Curtea, sesizată cu titlu preliminar, trebuie să furnizeze toate elementele de interpretare necesare aprecierii de către instanța națională a conformității acestei reglementări cu drepturile fundamentale a căror respectare o asigură”. Curtea a precizat de asemenea că, „[î]ntrucât drepturile fundamentale garantate de cartă trebuie, în consecință, să fie respectate atunci când o reglementare națională intră în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii, nu pot exista situații care să țină astfel de dreptul Uniunii fără ca drepturile fundamentale menționate să poată fi aplicate. Aplicabilitatea dreptului Uniunii o implică pe cea a drepturilor fundamentale garantate de cartă”. „Atunci când, în schimb, o situație juridică nu intră în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii, Curtea nu este competentă să o examineze, iar dispozițiile eventual invocate ale cartei nu pot constitui, prin ele însele, temeiul acestei competențe”²⁰. Noțiunea „punere în aplicare a dreptului Uniunii”, în sensul articolului 51 din cartă, „impune existența unei legături între un act din dreptul Uniunii și măsura națională în discuție, care depășește proximitatea materiilor menționate sau efectele indirecte ale unei materii asupra celeilalte”²¹.

17 Hotărârea din 15 noiembrie 2016 (C-268/15, EU:C:2016:874).

18 A se vedea cu titlu de exemplu Hotărârea din 24 mai 2016, Dworzecki (C-108/16 PPU, EU:C:2016:346, punctele 28 și 30).

19 Hotărârea din 14 martie 2013, Allianz Hungária Biztosító și alții (C-32/11, EU:C:2013:160, punctul 19 și jurisprudența citată).

20 Hotărârea din 26 februarie 2013, Åkerberg Fransson (C-617/10, EU:C:2013:105, punctele 19, 21 și 22 și jurisprudența citată).

21 Hotărârea din 6 octombrie 2016, Paoletti și alții (C-218/15, EU:C:2016:748, punctul 14).

38. În mod clar Curtea nu se poate pronunța asupra interpretării deciziei-cadru fără a lua în considerare cartă, care este parte din dreptul primar al Uniunii²². Astfel cum am explicat la punctele 26-28 de mai sus, articolul 62 alineatul 2 din Legea privind combaterea dependenței de droguri transpune infracțiunea gravă care are ca obiect „cantități mari de droguri” prevăzută la articolul 4 alineatul (2) litera (a) din Decizia-cadru 2004/757 în dreptul intern. Prin urmare, este clar că această dispoziție face parte din dreptul național care „intră în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii”: este, într-adevăr, mijlocul prin care Polonia „pune în aplicare dreptul Uniunii” (în prezenta cauză, decizia-cadru) în sensul articolului 51 alineatul (1) din cartă.

39. Interpretarea pe care Curtea o va da articolului 4 alineatul (2) litera (a) din Decizia-cadru 2004/757 *în lumina cartei* va governa (în mod evident) interpretarea articolului 62 alineatul 2 din legea respectivă în privința persoanelor acuzate de deținerea „unei cantități considerabile de stupefiante” pentru trafic. Or, este cert că, *în acest context*, un stat membru este obligat să respecte drepturile fundamentale garantate de cartă. Cu titlu suplimentar, adăugăm aici că, potrivit unei jurisprudențe constante, Protocolul nr. 30 la tratat²³ nu pune în discuție aplicabilitatea cartei în Polonia și nu are ca obiectiv exonerarea Republicii Polone de obligația de a respecta dispozițiile cartei²⁴.

40. Trebuie să amintim că decizia-cadru nu are ca obiectiv decât „cel[e] mai grave infracțiuni în materie de droguri”²⁵ și vizează astfel traficul, dar nu și consumul personal. În contextul acesteia, inculpatul este protejat de cerința potrivit căreia interpretarea care trebuie dată infracțiunii grave cu privire la „cantități mari de droguri” *trebuie* să respecte prevederile cartei. Or, articolul 62 alineatul 2 din Legea privind combaterea dependenței de droguri nu face *niciun fel de distincție* între deținerea pentru consum personal și deținerea pentru trafic. Legiuitorul național *a ales* să reglementeze ambele situații în același mod.

41. În acest context, este corect din punct de vedere juridic faptul că, deși articolul 62 alineatul 2 din Legea privind combaterea dependenței de droguri *trebuie* să aibă o semnificație în spiritul cartei atunci când inculpații sunt acuzați de „cele mai grave infracțiuni în materie de droguri” (forma agravantă a infracțiunii de trafic de droguri), exact aceeași prevedere poate avea o semnificație diferită (*ex hypothesi*, care nu respectă cartă) atunci când servește ca temei pentru anchetarea unei persoane pentru o infracțiune *mai puțin* serioasă, respectiv pentru deținerea *acelorași cantități* pentru consum personal?

42. În definitiv, revine instanței de trimitere sarcina de a răspunde la această întrebare în raport atât cu dreptul constituțional național, cât și cu cerințele CEDO. Ne vom limita la două observații.

43. În primul rând, considerăm că un asemenea rezultat ar fi atât ciudat, cât și neadecvat. Astfel, apar imediat întrebări cu privire la coerența și proporționalitatea unei astfel de abordări în contextul dreptului penal, împreună cu cele legate de securitatea juridică dacă exact aceeași prevedere are două semnificații fundamental diferite, după cum aceasta a fost utilizată într-o anchetă pentru (i) deținerea unei cantități mari de droguri pentru trafic sau (ii) deținerea unei cantități mari de droguri pentru consum personal. În ceea ce ne privește, vom respinge, așadar, posibilitatea ca o astfel de distincție să poată fi corectă din punct de vedere juridic.

22 A se vedea articolul 6 alineatul (1) TUE: „Uniunea recunoaște drepturile, libertățile și principiile prevăzute în [cartă], care are aceeași valoare juridică cu cea a tratatelor”.

23 Protocolul (nr. 30) privind aplicarea Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene în Polonia și în Regatul Unit. Potrivit articolului 1 alineatul (1) din acest protocol, „Carta nu extinde capacitatea Curții de Justiție a Uniunii Europene și a niciunei alte instanțe a Poloniei sau a Regatului Unit de a considera că actele cu putere de lege și actele administrative, practicile sau acțiunile administrative ale Poloniei sau ale Regatului Unit sunt incompatibile cu drepturile, libertățile și principiile fundamentale pe care aceasta le reafirmă”.

24 Hotărârea din 19 noiembrie 2019, A. K. și alții (Independența Camerei disciplinare a Curții Supreme) (C-585/18, C-624/18 și C-625/18, EU:C:2019:982, punctul 85 și jurisprudența citată). A se vedea de asemenea Hotărârea din 21 decembrie 2011, N.S. și alții (C-411/10 și C-493/10, EU:C:2011:865, punctele 119 și 120).

25 Considerentul (4) al deciziei-cadru (a se vedea punctul 7 de mai sus).

44. În al doilea rând, în mod clar Curtea trebuie să ofere orientări instanței naționale cu privire la interpretarea conformă cu cartea a articolului 4 alineatul (2) litera (a) din Decizia-cadru 2004/757. În cazul în care nu face acest lucru, instanța națională nu va fi în măsură să soluționeze cauza dedusă judecătii.

Cu privire la întrebările preliminare

45. Ar fi cel mai bine ca cele patru întrebări să fie analizate împreună. În esență, instanța de trimitere ridică problema dacă articolul 4 alineatul (2) litera (a) din Decizia-cadru 2004/757 coroborat cu articolul 2 alineatul (1) litera (c) și cu principiile egalității, nediscriminării și legalității infracțiunilor și pedepselor, prevăzute la articolele 20, 21 și, respectiv, 49 din cartă, trebuie interpretat în sensul că se opune unei reglementări naționale care nu definește infracțiunea agravată care are ca obiect „cantități mari de droguri” prin recurgerea la criterii obiective (precum scopul deținerii de droguri), ci lasă interpretarea acestei noțiuni la aprecierea individuală a instanțelor naționale, de la caz la caz.

Extinderea răspunderii penale pentru infracțiunea în formă agravată care are ca obiect deținerea unor cantități mari de droguri la posesia de droguri în afara domeniului de aplicare al infracțiunilor enumerate în Decizia-cadru 2004/757

46. Articolul 2 alineatul (1) litera (c) din Decizia-cadru 2004/757 se referă la „deținerea sau achiziția de droguri” în vederea desfășurării uneia dintre activitățile menționate în lista (cuprinzătoare) de la articolul 2 alineatul (1) litera (a)²⁶. Articolul 4 alineatul (2) litera (a) din decizia-cadru prevede o formă agravată a infracțiunii, „pasibil[ă] de sancțiuni penale privative de libertate având o durată maximă de cel puțin cinci până la zece ani” atunci când infracțiunile prevăzute la articolul 2 alineatul (1) literele (a), (b) și (c) au ca obiect „cantități mari de droguri”. Articolul 2 alineatul (2) exclude din domeniul de aplicare al deciziei-cadru fapta care intră în domeniul de aplicare al articolului 2 alineatul (1) în cazul în care este săvârșită exclusiv pentru consumul personal al autorilor acestora, astfel cum este definit de legislația națională²⁷.

47. Totuși, statele membre rămân libere să încadreze în categoria infracțiunilor grave deținerea unei cantități mari de droguri pentru consumul personal. Decizia-cadru stabilește „dispoziții minime privind elementele constitutive ale infracțiunilor și sancțiunile aplicabile în domeniul traficului ilicit de droguri”²⁸. Astfel, prin definiție, statele membre pot depăși aceste cerințe minime.

48. Considerentul (4) al deciziei-cadru explică în mod util că „[e]xcluderea anumitor tipuri de comportament privind consumul personal din domeniul de aplicare al [Deciziei-cadru 2004/757] nu reprezintă o orientare a Consiliului cu privire la modul în care statele membre trebuie să trateze aceste situații în legislația internă”. Acest considerent reflectă istoricul legislativ al deciziei-cadru. Parlamentul European a modificat propunerea de decizie-cadru prin introducerea articolului 2 alineatul (2) pentru a reflecta principiul subsidiarității. Acesta a precizat că amendamentul însemna că, în cazul în care statele membre doreau acest lucru, puteau pedepsi consumul personal, dar că nu erau obligate prin decizia-cadru să facă acest lucru²⁹. Suntem de acord cu această analiză. Rezultă că statele membre sunt libere să incrimineze deținerea de droguri pentru consum personal și să determine elementele constitutive ale acestei infracțiuni, precum și pedepsele aferente.

²⁶ Și anume „producerea, fabricarea, extragerea, prepararea, oferirea, comercializarea, distribuirea, vânzarea, livrarea în orice condiții, intermedierea, expedierea, expedierea în regim de tranzit, transportul, importul sau exportul de droguri”.

²⁷ Anumite activități menționate la articolul 2 alineatul (1) litera (a) par, în orice caz, ireconciliabile cu deținerea pentru consum personal (oferirea, comercializarea, distribuirea, vânzarea, livrarea, intermedierea, expedierea și expedierea în regim de tranzit).

²⁸ A se vedea și considerentul (3).

²⁹ Raportul Parlamentului European cu privire la propunerea de decizie-cadru a Consiliului de stabilire a dispozițiilor minime privind elementele constitutive ale infracțiunilor și sancțiunile aplicabile în domeniul traficului ilicit de droguri, A5-0095/2004 din 23 februarie 2004, p. 6.

49. În concluzie, articolul 2 alineatul (1) litera (c) și alineatul (2) și articolul 4 alineatul (2) litera (a) din Decizia-cadru 2004/757 nu se opun ca statele membre să extindă răspunderea penală pentru forma agravată a infracțiunii care are ca obiect deținerea unei cantități mari de droguri pentru trafic, astfel cum a fost definită de aceasta, dincolo de sfera infracțiunilor care privesc deținerea de droguri prevăzute în decizia-cadru.

Cu privire la noțiunea de „cantități mari de droguri” menționată la articolul 4 alineatul (2) litera (a) din Decizia-cadru 2004/757, precum și cu privire la principiile egalității, nediscriminării și legalității infracțiunilor și pedepselor

50. Interpretarea noțiunii de „cantități mari de droguri” care figurează la articolul 4 alineatul (2) litera (a) din Decizia-cadru 2004/757, în raport cu aceste principii, trebuie să se opună unei practici conform căreia aceasta nu este definită de legiuitor, ci este interpretată de la caz la caz de instanțele naționale?

51. Decizia-cadru 2004/757 nu definește noțiunea de „cantități mari de droguri” care figurează la articolul 4 alineatul (2) litera (a) și care constituie una dintre circumstanțele agravante care atrag aplicarea unor pedepse mai grave pentru infracțiunile ale căror elemente constitutive sunt prevăzute în decizia-cadru.

52. Scopul Deciziei-cadru 2004/757 este de a stabili dispoziții minime privind elementele constitutive și pedepsele pentru infracțiunile de trafic ilicit de droguri³⁰. La acel moment, deciziile-cadru au fost utilizate pentru apropierea actelor cu putere de lege și a normelor administrative ale statelor membre în respectivele domenii de drept. Asemenea decizii erau obligatorii în ceea ce privește rezultatul care trebuia atins, lăsând statelor membre posibilitatea de a alege forma și mijloacele³¹.

53. Decizia-cadru 2004/757 se limitează astfel la a impune statelor membre o obligație minimă de a institui în dreptul lor penal o circumstanță agravantă, alegerea formei și a mijloacelor fiind lăsată la aprecierea lor. Statelor membre li s-a solicitat de asemenea să se asigure că pedepsele pentru astfel de infracțiuni sunt efective, proporționale și disuasive³². În plus, considerentul (9) le-a încurajat și să protejeze eficacitatea eforturilor depuse pentru a combate traficul ilicit de droguri.

54. Elementele aduse la cunoștința Curții în cadrul prezentei proceduri nu i-au fost de mare ajutor pentru definirea noțiunii „cantități mari de droguri”, de natură să determine încadrarea în forma agravată a infracțiunii prevăzută la articolul 4 alineatul (2) litera (a) din decizia-cadru. Cu o oarecare reticență, propunem următoarele reflecții cu titlu orientativ, astfel încât noțiunea să aibă o anumită semnificație concretă.

55. În primul rând, o „cantitate mare” poate fi recunoscută în parte prin opusul său: cantitatea mică de droguri care ar reprezenta în mod plauzibil nevoile personale ale celui care o posedă. O cantitate adecvată pentru o persoană pentru cel mult câteva săptămâni nu este o „cantitate mare”. În schimb, cantitatea suficientă unui singur dependent pentru un an *reprezintă* o „cantitate mare” și poate indica posibilitatea reală ca drogurile să nu fie pentru consum personal, ci destinate traficului.

30 Articolul 31 alineatul (1) litera (e) din Tratatul privind Uniunea Europeană furnizează un temei juridic pentru stabilirea unor dispoziții *minime* în anumite domenii ale dreptului penal, din care face parte traficul de droguri. A se vedea de asemenea considerentul (3) al Deciziei-cadru 2004/757/JAI.

31 Articolul 34 alineatul (2) litera (b) din Tratatul privind Uniunea Europeană. A se vedea de asemenea Hotărârea din 8 noiembrie 2016, Ognyanov (C-554/14, EU:C:2016:835, punctul 56).

32 Articolul 4 alineatul (1) din Decizia-cadru 2004/757.

56. Pe de altă parte, considerăm că este plauzibil să se concluzioneze că ne aflăm în prezența unor „cantități mari de droguri” atunci când drogurile găsite cuprind *fie* o gamă variată de droguri, fiecare prezent în cantitate moderată, *fie* o cantitate considerabilă dintr-un singur drog. Din nou, cele două situații tind să indice, în opinia noastră, mai degrabă deținerea pentru trafic decât deținerea pentru consum personal.

57. În al treilea rând, considerăm că noțiunea „cantitate” este mai relevant măsurată în raport cu „doza” dintr-un anumit drog necesară pentru o singură dată decât în termeni de greutate. Diferitele droguri produc efecte psihotrope diferite. Persoanele care dispun de expertiza tehnică necesară în lupta împotriva traficului de droguri vor putea da indicații plauzibile cu privire la semnificația obișnuită a noțiunii „doză” și pentru a extinde aceste orientări pe măsura apariției (din păcate) a unor noi droguri. Noțiunea „cantitate mare” va fi atunci echivalentă (pentru diferite tipuri de droguri) dacă se indică în număr de *doze*, dar ar putea reprezenta cantități destul de diferite din fiecare drog atunci când este cuantificată pe baza *greutății*.

58. În acest context, statele membre beneficiază de o largă marjă de apreciere în ceea ce privește cifrele concrete pe care le utilizează pentru a defini noțiunea de „cantități mari de droguri” pe teritoriul lor. Totuși, acestea trebuie să se asigure că aplicarea dreptului penal este previzibilă³³ în mod rezonabil și că eficacitatea deciziei-cadru este protejată.

59. Instanța de trimitere arată că, din cauza marjei de apreciere de care dispun statele membre la transpunerea noțiunii de „cantități mari de droguri”, sistemele de drept penal ale statelor membre pot recurge la regimuri diferite. De asemenea, din cauza lipsei de precizie a legislației naționale în discuție, este posibil ca persoanele care săvârșesc fapte similare să fie supuse unui tratament diferit³⁴.

60. În ceea ce privește prima problemă ridicată de instanța de trimitere, Decizia-cadru 2004/757 nu urmărește să armonizeze complet dispozițiile aplicabile elementelor constitutive ale infracțiunilor și ale pedepselor în domeniul pe care îl vizează. Rezultă că divergențele dintre măsurile naționale de transpunere nu pot fi considerate o încălcare a principiului egalității și al nediscriminării³⁵.

61. În ceea ce privește a doua chestiune, potrivit unei jurisprudențe constante, principiile egalității și nediscriminării impun ca situații comparabile să nu fie tratate într-un mod diferit și ca situații diferite să nu fie tratate în același fel, cu excepția cazului în care un astfel de tratament este justificat în mod obiectiv³⁶.

62. În speță, nu reiese din elementele prezentate Curții că Legea privind combaterea dependenței de droguri tratează în mod diferit situații comparabile. Nici faptul că instanțele naționale dispun de o anumită marjă de apreciere în interpretarea dreptului național nu constituie, în sine, o încălcare a acestor principii.

63. Situația așa cum este prezentată de instanța de trimitere ar trebui să fie totuși examinată prin prisma principiului legalității infracțiunilor și pedepselor, astfel cum este consacrat la articolul 49 din cartă. Carta este aplicabilă deoarece aceeași dispoziție din dreptul național (articolul 62 alineatul 2 din Legea privind combaterea dependenței de droguri) are un dublu rol, *în același timp* transpune articolul 4 alineatul (2) litera (a) din decizia-cadru și se aplică și în situații (deținerea pentru consum personal) care nu intră în domeniul de aplicare al acesteia (a se vedea punctul 36 și următoarele de mai sus).

33 A se vedea punctul 66 și urm. de mai jos.

34 Amintim că pedeapsa pentru deținere ilegală de droguri în temeiul articolului 62 alineatul 1 din Legea privind combaterea dependenței de droguri este o pedeapsă cu închisoarea de până la trei ani, în timp ce, potrivit articolului 62 alineatul 2 din aceasta, existența unei „cantități considerabile” de droguri determină aplicarea unei „pedepse cu închisoarea de la 1 la 10 ani” (a se vedea punctul 10 de mai sus).

35 A se vedea în acest sens Hotărârea din 3 mai 2007, *Advocaten voor de Wereld* (C-303/05, EU:C:2007:261, punctul 59).

36 Hotărârea din 6 octombrie 2009, *Wolzenburg* (C-123/08, EU:C:2009:616, punctul 63), și Hotărârea din 3 mai 2007, *Advocaten voor de Wereld* (C-303/05, EU:C:2007:261, punctul 56).

64. Instanța de trimitere exprimă îndoieli cu privire la compatibilitatea cu acest principiu a unei situații în care dreptul național nu definește noțiunea de „cantitate considerabilă de stupefiante”, iar jurisprudența nu interpretează întotdeauna acest termen în același mod.

65. În observațiile sale scrise, guvernul polonez a confirmat că dreptul național nu definește noțiunea „cantitate considerabilă de stupefiante”. Guvernul polonez arată că acest lucru permite instanțelor să examineze împrejurările pertinente ale fiecărei cauze în parte, aspect esențial pentru a stabili dacă era vorba despre o „cantitate considerabilă de stupefiante”. Procedând astfel, instanțele naționale trebuie să aplice principiile care decurg din jurisprudența Sąd Najwyższy (Curtea Supremă, Polonia). În cadrul ședinței, guvernul polonez a menționat hotărârea acesteia din urmă din 23 septembrie 2009, care prevede anumite orientări pentru a aprecia dacă circumstanțele unei cauze concrete implicau existența unei „cantități considerabile de stupefiante”.

66. Principiul legalității infracțiunilor și pedepselor, precum și cerințele privind previzibilitatea, precizia și neretroactivitatea au o importanță primordială atât în ordinea juridică a Uniunii, cât și în sistemele de drept naționale. Acest principiu este consacrat la articolul 49 din cartă, dar face parte de asemenea din tradițiile constituționale comune statelor membre³⁷.

67. Conform articolului 52 alineatul (3) din cartă, dreptul garantat la articolul 49 are același înțeles și aceeași întindere ca și dreptul garantat prin CEDO, inclusiv prin jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (denumită în continuare „Curtea de la Strasbourg”)³⁸.

68. În temeiul principiului legalității infracțiunilor și pedepselor, dispozițiile de drept penal trebuie să respecte anumite cerințe de accesibilitate și de previzibilitate în ceea ce privește atât definiția infracțiunii, cât și stabilirea pedepsei³⁹.

69. Cerința privind precizia legii aplicabile, care este inherentă principiului menționat, implică obligația ca legea să definească în mod clar infracțiunile și pedepsele pe care le determină. Această condiție este îndeplinită atunci când justițiabilul poate ști, pornind de la textul dispoziției pertinente și, la nevoie, cu ajutorul interpretării date de instanțe, care sunt acțiunile și omisiunile care angajează răspunderea sa penală⁴⁰.

70. Curtea de la Strasbourg a precizat că, „drept consecință a principiului potrivit căruia legile trebuie să aibă aplicabilitate generală, textul legilor nu este întotdeauna precis. Aceasta înseamnă că numeroase legi sunt redactate în termeni care, într-o măsură mai mare sau mai mică, sunt vagi, iar interpretarea și aplicarea lor depind de nevoile practicii. În consecință, în orice sistem de drept trebuie să se constate însă că există un inevitabil element de interpretare juridică, inclusiv al unei dispoziții de drept penal. Va exista permanent necesitatea clarificării unor aspecte și a adaptării la circumstanțe variabile. Astfel, deși certitudinea este foarte de dorit, aceasta poate determina o rigiditate excesivă, iar legea trebuie să fie adaptabilă în funcție de evoluția circumstanțelor. O lege poate să respecte totuși cerința «previzibilității» atunci când persoana în cauză are nevoie de consiliere juridică pentru a aprecia într-un grad rezonabil în circumstanțele respective consecințele pe care le poate avea o acțiune”⁴¹. În plus, „nivelul de precizie cerut de legislația internă, care nu poate în niciun caz să reglementeze orice situație, depinde într-o măsură considerabilă de conținutul instrumentului în cauză, de domeniul căruia îi este destinat și de statutul celor cărora li se adresează”⁴².

37 Hotărârea din 5 decembrie 2017, M.A.S. și M.B. (C-42/17, EU:C:2017:936, punctele 51-53 și jurisprudența citată).

38 A se vedea explicațiile cu privire la Carta drepturilor fundamentale (JO 2007, C 303, p. 17).

39 Hotărârea din 5 decembrie 2017, M.A.S. și M.B. (C-42/17, EU:C:2017:936, punctul 55, precum și jurisprudența Curții de la Strasbourg citată acolo).

40 Hotărârea din 5 decembrie 2017, M.A.S. și M.B. (C-42/17, EU:C:2017:936, punctul 56 și jurisprudența citată).

41 Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 15 iulie 2014, Ashlarba împotriva Georgiei, CE:ECHR:2014:0715JUD004555408, § 34.

42 Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 15 ianuarie 2009, Radko & Paunkovski împotriva Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei, CE:ECHR:2009:0115JUD007465101, § 54.

71. În această privință, conform jurisprudenței Curții, principiul legalității infracțiunilor și pedepselor „nu poate fi interpretat în sensul că interzice clarificarea progresivă a normelor privind răspunderea penală prin interpretări jurisprudențiale, atât timp cât acestea sunt în mod rezonabil previzibile”⁴³.

72. Din jurisprudența citată anterior reiese că principiul legalității infracțiunilor și pedepselor impune următoarele reguli: (i) legea trebuie să definească în mod clar infracțiunile și pedepsele pentru acestea; (ii) aceasta trebuie să fie accesibilă și previzibilă; (iii) faptul că anumite prevederi necesită o interpretare juridică nu înseamnă în mod automat că respectivele cerințe nu sunt îndeplinite (inclusiv în domeniul dreptului penal); (iv) nivelul de precizie a dreptului național depinde într-o mare măsură de caracterul și contextul dreptului respectiv; (v) rezultă că, în timp ce, de exemplu, natura normelor de drept constituțional poate justifica un nivel mai scăzut de precizie⁴⁴, dreptul penal, care de multe ori presupune sancțiuni grave precum privarea de libertate, necesită un grad de precizie mai ridicat; (vi) este permisă clarificarea treptată a normelor care reglementează răspunderea penală prin interpretarea jurisprudențială, cu condiția ca aceste interpretări să fie rezonabile și previzibile; (vii) persoana interesată trebuie totuși să poată aprecia (cu asistență juridică adecvată și rezonabilă în împrejurările date) consecințele unei anumite acțiuni și care acțiuni sau omisiuni îi pot atrage răspunderea penală.

73. Această ultimă regulă este aplicabilă, în opinia noastră, și pentru aprecierea întinderii răspunderii penale a respectivei persoane și în special a existenței unor circumstanțe agravante care pot determina sancțiuni mai severe, precum și cu privire la gravitatea acestor sancțiuni.

74. Revine instanței naționale sarcina de a verifica dacă situația pe care o descrie, în care noțiunea „cantități considerabile de stupefiante” nu este definită în Legea privind combaterea dependenței de droguri, dar este interpretată de instanțe de la caz la caz, permite unei persoane să determine care acțiuni și omisiuni angajează răspunderea sa penală, precum și întinderea acestei răspunderi.

75. Ierarhia, legăturile și interacțiunea dintre diferite țări sunt definite de ordinea juridică a fiecărui stat membru. În acest context și cu o oarecare rețineră, vom propune instanței de trimitere următoarele observații cu caracter general cu titlu de orientări în sprijinul acestui deziderat.

76. Din elementele prezentate Curții de instanța de trimitere reiese că jurisprudența națională în perioada cuprinsă între 1997 (și anume înainte de adoptarea deciziei-cadru și a Legii privind combaterea dependenței de droguri) și 2012 a aplicat un criteriu cantitativ pentru a defini noțiunea „cantități considerabile de stupefiante” în funcție de numărul de doze individuale în care putea fi împărțită respectiva cantitate de droguri. Totuși, potrivit instanței de trimitere, datele utilizate variază⁴⁵. Instanțele naționale completează aceste norme cu criterii suplimentare⁴⁶.

77. Guvernul polonez a indicat că rolul instanțelor superioare este de a asigura o aplicare uniformă a legii penale. Acesta a atras atenția Curții asupra jurisprudenței constante a Sąd Najwyższy (Curtea Supremă) (din 2006 până în 2018), care definește noțiunea „cantități considerabile de stupefiante” prin referire la un singur criteriu cantitativ: o cantitate care îndeplinește, în același timp, nevoile a cel puțin câteva zeci de dependenți. În plus, aceasta s-a raportat de asemenea la anumite criterii suplimentare sau subsidiare, cum ar fi masa produsului, tipul acestuia („ușoare” sau „tari”) și dacă erau destinate traficului sau consumului personal. Sąd Najwyższy (Curtea Supremă), prin decizia din 23 septembrie 2009, a indicat de asemenea că „tentativa Sąd Najwyższy (Curtea Supremă) de a crea o definiție cvasijuridică [a acestei noțiuni] ar echivala cu o exercitare neautorizată a prerogativei legiuitorului” și

43 Hotărârea din 28 martie 2017, Rosneft (C-72/15, EU:C:2017:236, punctul 167).

44 Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 20 mai 1999, Rekvényi împotriva Ungariei, CE:ECHR:1999:0520JUD002539094, § 34.

45 Astfel, datele furnizate Curții porneau de la „pentru cel puțin câteva zeci de persoane” până la „mai multe sute de persoane”, „câteva zeci de mii” sau „2 000 de doze”.

46 Ca exemplu de parametri, o cantitate de droguri care poate satisface nevoile a cel puțin câteva zeci de consumatori ori stabilirea dacă este posibil consumul întregii cantități de droguri găsite și dacă, în funcție de tipul de drog, putea determina starea specifică.

că „niciun șablon [de definiție] creat de Sąd Najwyższy (Curtea Supremă) nu poate include toate eventualele situații din viitor, având în vedere ritmul actual al progresului tehnologic (și producția de noi droguri de sinteză, chiar mai periculoase pentru viața și sănătatea oamenilor, capabile să producă efectul dorit prin cantități din ce în ce mai mici)”.

78. Dezvoltarea progresivă a dreptului penal prin legiferare este o componentă bine înrădăcinată și necesară a tradiției juridice a Europei⁴⁷. Acest lucru este valabil în special în ceea ce privește evaluarea circumstanțelor referitoare la substanțe precum drogurile. Caracterul, tipul, efectele și proprietățile intrinseci ale diferitor tipuri de droguri fac dificil să se stabilească o definiție „universală” a noțiunii „cantitate mare” din aceste substanțe. Astfel cum a statuat Curtea de la Strasbourg, „necesitatea de a evita o rigiditate excesivă și de adaptare la evoluția circumstanțelor implică faptul că numeroase legi sunt redactate în termeni care, într-o măsură mai mare sau mai mică, sunt vagi. Interpretarea și aplicarea acestor texte depinde de practică”⁴⁸.

79. Acestea fiind spuse, o situație în care jurisprudența actuală a instanțelor inferioare nu permite unei persoane să cunoască dacă deținerea unei cantități de droguri care ajunge pentru o singură doză sau pentru câteva zeci de persoane este suficientă pentru a se constata săvârșirea infracțiunii în formă agravată sau dacă această formă a infracțiunii nu devine aplicabilă decât prin identificarea unei cantități suficiente pentru mai multe sute (sau mii) de persoane nu îndeplinește în opinia noastră, criteriul previzibilității. Această situație depășește nivelul de flexibilitate necesar pentru a evita o rigiditate excesivă și pentru adaptarea la evoluția circumstanțelor. Dacă situația de fapt este cea expusă de instanța de trimitere în decizia sa, criteriul armonizat despre care se afirmă că a fost stabilit de jurisprudența Sąd Najwyższy (Curtea Supremă) nu pare să determine o aplicare previzibilă în mod rezonabil a dreptului penal. Sąd Najwyższy (Curtea Supremă) a indicat de asemenea refuzul său de a defini conceptul de „cantități importante de stupefiante” mai detaliat, interpretând aceasta ca pe o uzurpare a rolului legislativului⁴⁹. În aceste condiții, interpretarea neîngrădită de la caz la caz de către instanțele naționale a circumstanțelor agravante determinate de existența unei „cantități considerabile” de droguri nu este compatibilă cu principiul legalității infracțiunilor și pedepselor.

80. În concluzie, interpretarea articolului 4 alineatul (2) litera (a) din Decizia-cadru 2004/757 în raport cu principiile egalității, nediscriminării și legalității infracțiunilor și a pedepselor nu se opune ca noțiunea „cantități mari de droguri” prevăzută în dreptul național să nu fie definită de legiuitor, ci să fie clarificată pe calea interpretării jurisprudențiale. Totuși, această interpretare trebuie să permită persoanei interesate să aprecieze existența și întinderea răspunderii sale penale în cazul în care se stabilește că deține o anumită cantitate de droguri. O interpretare de la caz la caz a acestei noțiuni de către instanțele naționale pe baza unui criteriu care nu implică un grad rezonabil de previzibilitate și certitudine nu este compatibilă cu principiul legalității infracțiunilor și pedepselor consacrat la articolul 49 din cartă. Revine instanței naționale sarcina de a stabili dacă astfel stau lucrurile în ordinea sa juridică națională.

Concluzie

81. Având în vedere toate considerațiile care precedă, propunem Curții să răspundă la întrebările adresate de Sąd Rejonowy w Śląsku – XIV Wydział Karny [Tribunalul Districtual Śląpsk (Secția a XIV-a penală), Polonia] după cum urmează:

- Articolul 2 alineatul (1) litera (c) și alineatul (2), precum și articolul 4 alineatul (2) litera (a) din Decizia-cadru 2004/757/JAI din 25 octombrie 2004 de stabilire a dispozițiilor minime privind elementele constitutive ale infracțiunilor și sancțiunile aplicabile în domeniul traficului ilicit de

⁴⁷ Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 21 octombrie 2013, Del Río Prada împotriva Spaniei, CE:ECHR:2013:1021JUD004275009, § 93.

⁴⁸ Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 17 februarie 2004, Maestri împotriva Italiei, CE:ECHR:2004:0217JUD003974898, § 26.

⁴⁹ A se vedea punctul 77 de mai sus.

droguri nu împiedică statele membre să extindă răspunderea penală pentru săvârșirea infracțiunii în forma sa agravată având ca obiect deținerea de mari cantități de droguri pentru trafic, astfel cum sunt definite de aceasta, la faptele care implică deținerea de droguri care nu intră în domeniul de aplicare al infracțiunilor enumerate în decizia-cadru menționată.

- Interpretarea articolului 4 alineatul (2) litera (a) din Decizia-cadru 2004/757 în raport cu principiile egalității, nediscriminării și legalității infracțiunilor și pedepselor nu se opune ca noțiunea „cantități mari de droguri” prevăzută în dreptul național să nu fie definită de legiuitor, ci să fie clarificată pe calea interpretării jurisprudențiale. Totuși, această interpretare trebuie să permită persoanei interesate să aprecieze existența și întinderea răspunderii sale penale în cazul în care se stabilește că deține o anumită cantitate de droguri. O interpretare de la caz la caz a acestei noțiuni de către instanțele naționale pe baza unui criteriu care nu implică un grad rezonabil de previzibilitate și certitudine nu este compatibilă cu principiul legalității infracțiunilor și pedepselor consacrat la articolul 49 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene. Revine instanței naționale sarcina de a stabili dacă astfel stau lucrurile în ordinea sa juridică națională.